סניגור לרוצח

השופט־לשעבר, אליעזר מלחי (משמאל), התנדב לשמש סניגור לצבי גור, שנאשם בחטיפה ורצח של הילד אורון ירדן.

ניתי מטעם בית־המישפט לייצג את הנאשם. קיבלתי באדיבות בית־המישפט את כל החומר, ונסעתי לחדר־המעצר כדי להחליף איתו דברים.

„הוא היה אדיב מאוד בפגישתנו, ומייד אמר לי: ‚אני מבקש את סליחתך, אבל איני זקוק לעזרתך, איני מוכן לקבל כל הגנה. אני מבקש ממך שלא תיעלב. אין לי שום דבר נגדך.' ישבתי איתו כמה דקות ותהיתי על עמדתו. הוא אינו מוכן לקבל עורך־דין ורוצה להתגונן בעצמו."

השופטת חנה אבנור, שישבה בראש ההרכב, פנתה לנאשם ושאלה אותו אם באמת אינו רוצה כי עורך־הדין ייצג אותו.

„אני מעוניין להגן על עצמי," השיב.

השופטת היקשתה ושאלה: „ושעורך־הדין לא ייצג אותך? אנחנו מייעצים לך לטובתך, שעורך־הדין ייצג אותך."

„אז אני מאוד מודה לכם, אבל אני רוצה לייצג את עצמי," השיב הנאשם.

בית־המישפט החליט להשאיר את הסניגור לצידו של הנאשם, כדי שיעזור לו בחקירה נגדית, וכך היה. בהמשך המישפט חקר הסניגור את העדים, התנגד להגשת מיסמכים וסיכם את המישפט. רונן הורשע לבסוף ונדון ל־14 שנות מאסר.

בשני מיקרי רצח שנדונו לאחרונה לפני בית־המישפט המחוזי בתל־אביב, מונה עורך־דין קשיש כסניגור. הנאשמים סמכו עליו וקיבלו את שירותיו בהערכה. אחד הנאשמים היה ערבי, שהתקשה אפילו בהבנת העברית המדוברת בבית־ה־מישפט.

הסניגור לא היה מוכן. הוא לא קרא בעיון את העדויות ולא ידע לחקור את העדים. כאשר ציטטה התובעת אסמכתות מישפטיות, לא הכיר אותן הסניגור ולא ניסה כלל להתמודד איתן.

לצופה מן הצד היתה הרגשה נוראה. נאשם, שאולי הוא חף־מפשע — לפחות כך רואה אותו החוק שלנו בטרם הורשע — ישב על ספסל־הנאשמים בעבירת־רצח, כל היין עמדו על כף המאזניים. המדינה, שהבינה את חומרת מצבו, מינתה לו סניגור כדי שידאג לענייניו. אך הסניגור התרשל במלאכתו, לא היה מוכן, וגם אילו למד היטב את החומר, לא היו לו הכישורים הדרושים להתמודד עם תו־בעת צעירה, חכמה ובעלת ידע במישפ־טים. לולא הכריח החוק את הנאשם לקבל עליו את הגנתו של עורך־דין זה, היה אולי מצבו יותר טוב.

מאידך, לעיתים מתמזל מזלו של הנא־שם, והגורל מועיד לו סניגור ממונה מעו־לה. דבר זה אפשרי, כאשר מתמנה סני־גור צעיר ומוכשר, מלא רוח־קרב ואמ־ביציה, סניגור שחוש־הצדק שלו טרם קהה. בחור כזה, שסיים לא מכבר את חוק לימודיו, רואה במישפט הרצח הרא־שון שלו את פיסגת הקאריירה, והוא עושה הכל כדי לעזור לנאשם.

סניגור כזה היה זאב נש, שייצג את אמנון עבדי, צעיר תימני מרמלה. עבדי נאשם על־ידי התובעת, גורית שניט, כי רצח את ידידו הטוב ביותר, אלי אולי־אל, מכיוון שזה אנס וצילם בעירום את אחותו של עבדי.

בין הסניגור והנאשם נוצר קשר מיידי. לנאשם לא היה עבר פלילי, והוא לא היה בקיא במיסתרי עולם־הפשע והמיתי־סים שלו. הוא שוחח עם הסניגור שנשלח אליו, והתרשם כי עורך־הדין הצעיר מוכן לעשות הכל כדי לעזור לו.

שיתוף הפעולה ביניהם הביא לאחד המישפטים הרציניים והמעמיקים ביותר. התובעת היתה במיטבה, הסניגור לא היה נחות ממנה. הוא הכין את התיק כאילו קיבל עבורו שכר־טירחה של מיליון שקל. הוא חקר את העדים כאילו חייו תלויים לו מנגד. איש לא יכול היה להפתיע אותו בתקדים מישפטי חדיש — הוא ידע את כולם.

היסטריה ציבורית

כאשר יש מישפט סנסציוני, יחיד במינו, לא קשה למצוא סניגורים מתנדבים. כך היה המצב בעת מישפטו של צבי גור, שנאשם בחטיפה וברצח הילד אורון ירדן. הפשע המתועב זיעזע את כל המדינה, יושב־ראש לישכת עורכי־הדין, אמנון גולדנברג, הכריז בפומבי כי יש לגזור עונש־מוות על אנשים כאלה, והעיתונים הודיעו כי כמה סניגורים סרבו לייצג את המיפלצת.

אולם לא עברו שלושה ימים מאז שהכריז גור, בעת מעצרו, כי הוא מבקש שימונה לו סניגור, עד שבית־המישפט מינה את עורך־הדין הוותיק אליעזר מלחי, לשמש כסניגורו. השופט דב לווין, היום שופט עליון ואז שופט מחוזי בתל־אביב, ניהל את מערכת הסניגורים הממו־נים. כאשר נשאל אז על־ידי העולם הזה, הכחיש בתוקף שמישהו סירב לייצג את גור, להיפך, לדבריו, היה מוצף בטלפונים מעורכי־דין, שקראו בעיתון כי הנאשם זקוק לסניגור, והציעו את שירותיהם.

היה ברור, כי מישפט זה ירתק את אמצעי־התיקשורת למשך זמן רב. כל מילה שתושמע בו תהדהד ברדיו, וכל תנועה תוצח בטלוויזיה. הסניגור שמונה לגור התנדב לעשות זאת, למרות שלא היה ברשימת הסניגורים הממונים. על השיחות שהיו לו עם השופט דב לווין סירב מלחי לדבר, ואילו השופט סיפר שמלחי היה עורך־הדין הראשון שפנה אליו, ולכן קיבל את המינוי. כל אלה שהציעו את עצמם אחר כך למדו כי המישרה כבר תפוסה.

מלחי היה בזמנו שופט־מחוזי, עד שהת־פוצצה בשנות ה־60 שערוריה, כשעורכת־דין בשם יונה סופר האשימה אותו בכך, שכאשר קיים איתה יחסים אינטימיים, קיבל מידיה שוחד בסך 5000 לירות.

היה זה המיקרה היחידי בהיסטוריה של ישראל, שבו הועמד שופט לדין. בבית־המישפט המחוזי בירושלים נמשך המיש־פט בערך שלוש שנים. באפריל 1968 זוכה לבסוף השופט. אך הוא לא חזר לכס השיפוט, אלא פרש והפך עורך־דין. „אינני פוחד מהיסטריה ציבורית, כבר עברתי בחיי תגובה ציבורית כזאת, ואני יודע שהיא שוככת והולכת אחרי זמן מה," אמר מלחי בראיון שנתן אז להעולם הזה. הוא קיבל על עצמו את ההגנה על גור ועשה מלאכה נאמנה. הוא הביא עדי־הגנה וטען טענות מישפטיות מברי־קות ומסובכות. אך התובעת, פרקליטת מחוז־המרכז שרה סירוטה, הצליחה לשכ־נע את השופטים באשמתו של גור.

עורכי־דין מן השורה הראשונה והשנייה אינם ששים לעבוד בשכר זעום. עברי־נים מנוסים מסתכלים בחשד ובאי־אמון על סניגורים הממונים על־ידי המדינה, והמקבלים ממנה את שכרם. הם מזהים אותם עם יתר חלקי המימסד, הנלחם בהם.

עברריינים כאלה מוכנים לעשות הכל כדי להשיג את הסניגור הרצוי להם. הרבה פריצות נעשות כדי להשיג כסף, לתשלום שכר־טירחה לעורכי־דין. וב־מיקרה אחד, מזעזע, שילם אדם בחייו כשכר־טירחת עורך־דין.

חסן אלפונסו היה גבר בן 50, עריר, שהתגורר בדירת־קרקע עלובה בנתניה. בנובמבר 1980 פרצו לדירתו שני בחו־רים, היכוהו מכות נמרצות וגנבו ממנו 15 לירות. כאשר נתפסו השודדים, סיפר אחד מהם: „לא יכולתי לראות את אמי בוכה כל הזמן, מוכרת דברים מהבית. אז החי־לותי לעשות שוד ולעזור לאמי לצאת מכל הצרות. היא היתה אומללה, כי לא היה לה מספיק כסף כדי לשלם לעורך־הדין של אחי."

בשכונה התהלכה שמועה כי אלפונסו מסתיר במיזרונו מטמון של זהב, ולכן נבחר כקורבן השוד. במהלך הפריצה נגרם הקורבן בבעיטות ובמכות.

כל הכסף שנמצא בדירה לא הספיק לכיסוי הוצאות־הנסיעה אל עורך־הדין.

מביישים את המיקצוע

כדי שהמישרד של סניגור ממונה לא יהיה עלה תאנה מיובש למצפונה של החברה, יש צורך לשנותו. המתכונת הנוכחית אינה מושכת למוסד זה פרקלי־טים מוכשרים. אין כל אפשרות לעמוד על כישוריהם של הסניגורים, הם נבחרים באקראי, ולפעמים גורמים עוול משווע לנאשמים. ברור, כי מצב זה גורם לנא־שמים לזלזל בסניגורים הממונים, לחשוד בהם ולסרב לשתף עימם פעולה.

הדרך לפיתרון היא הקמתו של מישרד הסניגור הכללי, שיהיה מקביל לתביעה הכללית. בצה"ל פועל מוסד כזה שנים רבות בהצלחה. גם בארצות־הברית יש מישרד מיוחד, ואין מסתפקים ברשימה מיקרית של אנשים בלתי־מוכרים.

כאשר יקום מישרד כזה, יצטרכו המוע־מדים לעבור בחינות, יעמדו בתנאים מינימליים של כשירות, חריצות וידע מישפטי. אנשים המביישים את המיקצוע לא יוכלו להימנות עם העובדים במישרד זה. יהיה פיקוח על הכנת החומר, על הופעה מיקצועית. יהיה מי שישקול איזה סניגור מתאים לאיזה תיק, ותהיה אפש־רות להתמחות בשטחים מסויימים. לרשות הסניגורים יעמוד מנגנון רחב, כמו זה העומד כיום לרשות התביעה הכללית.

רק כאשר יוקם מישרד כזה, אפשר יהיה לדבר על שוויון לפני החוק, על הזדמנות שווה לנאשם, ועל כך שהצדק גם נראה.

אילנה איזק ■

למות למען שכר טירחה

חסן אלפונסו, עריר נתניה, נרצח בנתניה על־ידי אחיו של עבריין שעמד לדין, וחסר־כל, מכיוון שהוא לא יכול לסבול את בכיה של אמו, שמכרה דברים כדי להשיג כסף עבור סניגור. הרוצח קיווה למצוא מטמון עצום בביתו של הקשיש ובכך לשלם לעורך־הדין עבור שרותיו.